Garabet Ibraileanu

despre

M I H A I C O D R E A N U

Articolul acesta publicat în revista " Viata romînească " a fost reprodus de Dl. G. Ibrăileanu în volumul : " Scriitori romîni şi străini " , în editura " Viata romînească " 1926 .

De la acesti scriitori care pun criticului probleme de sociologie , să trecem acum la unul , pentru care societatea parcă nici nu există . La unul , pentru care lumea nu are altă importanţă, decît prin rezonanţa ce i-o produce în suflet . La unul pentru care , ca să schimbăm termenii , lumea se reduce la propriul lui suflet . Voim să vorbim de M. Codreanu , autorul "Statuilor " si al " Cîntecului deşertăciunii " , si traducătorul lui " Cyrano de Bergerac " .

Dl. Codreanu este un sonetist, este sonetistul nostru . Sonetul e un domeniu care aproape îi aparţine .

La un concurs de sonete aproape toţi concurenţii erau ucenici ai d-lui Codreanu .

Toate lucrurile au o cauză . D. Codreanu nu este sonetist prin liber arbitru . Dl. Codreanu trebuia să cultive sonetul, trebuia să adopte forma aceasta fixă , pentru a-şi exprima ideile si sentimentele sale .

Dl. Codreanu are puternic sentimentul distantei sau poate mai exact, o totală discreţie - faţă cu cetitorul . Sentimentele la acest poet sînt comprimate . In subsol dinamul e puternic dar sus lumina e albă si rece şi abea trimite o slabă căldură împrejur .

De aici si natura lirismului său , căci d. Codreanu

../..

MUZEUL DE LITERATURA AL MOLDOVEI IAŞI INVENTARIAT NR. 11.004/A

© Muzeul Național al Literaturii Române Iași www.muzeulliteraturiiiasi.ro

un liric . El îşi exprimă mai rar sentimentele direct . De obicei dă o imagine, adeasea un simbol al unei stări de sentiment pe care se fereşte s-o declare a sa .

Lirismul , personal pînă la subiectivismul cel mai desăvîrşit ,redat sub forma unor tablouri si scene împrumutate din natură, din mitologie , din istorie , din artă . S-ar zice că dl. Codreanu înabuse poetul din el , ca să scoată la iveală ori să lase lase liber cu totul pe artist .

Paza de personalism e ajutată perfect de forma fixă a sonetului . Cel puţin numărul strofelor si al versurilor , măsura şi orînduirea rimelor îi sînt impuse . Cel puţin se simte degajat de nevoia unui act personal . Altul, in forma liberă a a poeziei , îşi trădează personalitatea şi prin lungimea sau scurtimea bucăţii prin felul strofelor, măsurii, ritmului şi rimei .

D-lui Codreanu nu-i rămîne decît să umple această formă dată , s-ar zice impusă .

Iar această formă îi serveste de minune ca haină pentru înfăţişarea în care ţine să se drapeze pe lumea aceasta, în faţa oamenilor ca şi în faţa vieţii , şi poate că în ochii săi proprii .

Atitudinea obişnuită a D-lui Codreanu este o mîndră prestanţă care merge uneori pînă la poză - o poză care nu-i şade rău , poza fiind una din virtuţile aristocratice .

Etern " vetu de noir " palid si cu ochi lui albaştri, omul are un aspect fatal .

" Si-aşa m-am strecurat ca o nălucă
" Miop si slut, cu haina-n veci cernită"

din care al doilea calificativ e o autocalomnie şi o cochetărie.

Alatădată îl vedem veşnic umblînd cu " Filosofia inconştientului " cu " Impătrita rădăcină a raţiunei suficie " şi cu

© Muzeul Național al Literaturii Române Iași
www.muzeulliteraturiiiasi.ro

alte opere cu titlul teribil . Cîndva a anunţat o operă de cugetare " Filosofia nimicului " . Unul din sonetele sale are ca motto versul lui Conta : " O nimic cît eşti de mare " .

Intotdeauna pe dl. Codreanu l-a atras ceeace e îndrăsneţ, neobisnuit, enigmatic . D.-sa a simţit întotdeauna tandreţă pentru Cain şi a disprețuit pe Abel . S-a socotit ucenicul lui Angromanius şi a fluerat pe Ahuramazda .

In atitudinea aceasta, expresia temperamentului său revoltat, pesimist si atins de anxietate , s-a amestecat mereu şi cu o oarecare doză d naivitate - şi de sinceră , inconştientă şi magnifică paradare .

La această paradare îi serveşte admirabil forma sonetului prin scurtimea , prin distincţia, şi prin ceeace are oarecum fatal această formă .

D. Codreanu scrie parcă ar mînui o floretă . Din patru mişcări a mîntuit . Cu o grţioasă eleganţă şi-a înfipt poanta în sufletul cetitorului . (si atunci se putea să nu-l traducă pe Cyrano ?) .

Dar la urma urmelor aceasta nu e decît definitia sonetului . Aceasta nu înseamnă decît că dl. Codreanu scrie sonete nu nu ai pentrucă scrie în patru strofe , alcătuite din cîte 4 şi 3 versuri iambice endecasilabice, ci şi pentrucă subiectul său şi atitudinea sa faţă cu subiectul este un subiect de sonet şi o atitudine de sonetist .

Dar acest sentiment desvoltat al artei , presupune o lungă intelectualizare , şi dacă există la noi o poezie intelectualizată, apoi de bună seama aceea a d-lui Codreanu stă pe primul plan . Necontenitul si variatul său comerţ cu cărţile , nu rămas fără un puternic efect asupra concepţiei sale artistice .

—/..

MUZEUL DE LITERATURĂ AL MOLDOVEI
IAŞI
INVENTARIAT NR. 11.004/3

© Muzeul Național al Literaturii Române Iași
www.muzeulliteraturiiiasi.ro

Fireste dl- Codreanu nu scrie poezie filosofică decît incidental. Gîndirea la d-sa e numai un factor al poeziei şi un factor care numai rareori devine aparent . Gîndirea la d-sa e numai tonalitatea sufletească din momentul în care primeşte impresiile ori îşi exprimă sentimentele . Poezia d-lui Codreanu e poezia unui om curios si indragostit de idei , a unui om pentru care ideea are un prestigiu deosebit , uneori exagerat .

In literatura noastră primitivă si deobicei oarecum instabilă , această însuşire a d-lui Codreanu este preţioasă . D-l Codreanu în toate însuşirile sale artistice este un poet original în literatura romînă si o unitate indispensabilă a tezaurului nostru literar . Sînt poeţi de talent, care dacă ar lipsi literatura ar sărăci deisgur , dar nu în varietatea ei . Daca d-l Codreanu n-ar fi existat , literatura romînă ar fi mai puţin diversă .

Acest poet, de care am vorbit pînă aici , e poetul " Cîntecului desertaciunilor " si mai ales al " Statuelor ". In adevăr în " Statui " dl. Codreanu e un sculptor, un parnasian ; în " Cîntecul Desertaciunii " e mai puţin sculptor şi mai mult cîntăreţ .

Dar înainte de " Statui " dl. Codreanu a scris " Diafane ", o operă de primă tinereţe . Pe atunci era un poet revoltat, blasfemator, sgomotos, departe de impasibilitate sau pretenţia de impasibilitate de mai pe urmă . Mai tîrziu numai , a ajuns la acea comprimare - şi deci condensare - de sentimente, pe care am relevat-o si pe care o proclamă însuşi :

" Tu pune peste rana ta adîncă
" Olimpica sonetului măsură "

Iar mai încoace, - stă mărturie " Cîntecul deşertăciunii ", - în sufletul poetului s-a produs o schimbare . Dl. Codreanu a devenit în revolta si pesimismul său mai vibrant, mai întreprid ... Iar

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE IAȘI
Nr. 1100

© Muzeul Național al Literaturii Române Iași
www.muzeuliteraturiiiasi.ro

în versurile erotice, mîndra sa cranerie a dispărut . E drept că şi în " Statui " cuirasa lui nu era toată rezistentă la săgeţile lui Eros .

Acum poetul depune armele în faţa " tiranului oamenilor şi a zeilor " :

" Al ochilor tăi limpede zenit
" O clipă să-l ating ...şi-n adîncime
" Să cad pe vesnicie prăbuşit ,

" Pe cînd icoana ta din înălţime ,
" Privind căderea bietului Icar ,
" Ar străluci-n cascada mea de rime .

" Oh , versul meu cu braţe de stejar ,
" Uitîndu-si si trecutul si mîndria ,
" E azi deabia inmugurit vlăstar ..."

In " Cîntecul Desertaciunii " , dl. Codreanu ne dă cîteva cîntece în care sentimentul de iubire este exprimat direct, cu efuziune, si pe care nu ne sfiim să le socotim printre cele mai frumoase poezii de dragoste scrise în romîneşte . Asadar pe peetul impasibil îl găsim mai cu seama spre exuberanţă " mezzo dela camin " al vietii sale . In prima tinereţe prin dincolo (sau dincoace) de tinereţă printr-un sdruncin al echilibrului si printr-o înmuere de suflet , dl. Codreanu e mai aproape de psihologia obisnuită .

Arta d-lui Codreanu însă a fost în continu progres. Loquace, prolix si retoric în " Diafane " , desi lapidar si concis in " Statui ", - în " Cîntecul Desertaciunii " d. Codreanu duce calitatile din " Statui " spre perfecţie şi le valorifică prin tragicul atitudinei, din care acum lipseşte orice urma de manieră.

Calitatea însă prin care d. Codreanu excelează în literatura noastră - un poet dacă nu are o calitate prin care intrece pe ceilalti, nu e un poet de rasă - calitatea aceasta este, ca să întrebuinţăm un termen din domeniul altei arte, fineţă de tuşeu

MUZEUL DE LITERATURĂ AL MOLDOVEI
IAŞI
INVENTARIAT NR. M.004

© Muzeul Național al Literaturii Române Iași
www.muzeuliteraturiiiasi.ro

6

combinatie de măsură şi delicateţă în imaginaţie , de distinctie în sentiment si de armonie discretă în expresie .

Insfîrşit , pentru " situarea " acestui poet , trebuie să avem în vedere un fapt esenţial . Stînd, prin natura operei sale în afară de curentele literare cîte au venit şi s-au dus de douăzeci şi cinci de ani încoace , d. Codreanu n-a fost niciodata un poet reprezentativ al " momentului ", în schimb, formula sa de artă, în care s-a mişcat liber, fără să iasă vreodata din ea, fiind dintre cele care " nu pot"trece", d. Codreanu a fost necontenit un poet de actualitate, poetul acelor care cer artei mai multă emoţie estetică decît expresia propriilor lor sentimente .

Emoţiile, sentimentele si ideiile nu sînt pentru d. Codreanu decît materialul brut, din care prin ulterioare operaţii, îşi modeleaza " statuile " sale . Statui este mai mult decît un titlu . Este o definitie .-

G. Ibrăileanu

© Muzeul Naţional al Literaturii Române Iaşi
www.muzeulliteraturiiiasi.ro

MUZEUL DE LITERATURĂ AL MOLDOVEI
- IAŞI -
INVENTARIAT NR. M.001/6
34.13.1.M001/6